

TOBAKSFAKTA
OBEROENDE TANKESMEDIA

KORTFAKTA
MAJ 2014

Tobaksskatterna tema för tobaksfria dagen

Världshälsoorganisationen, WHO, vill med sitt val av tobaksskatter som tema för Tobaksfria dagen den 31 maj fästa uppmärksamheten på sambandet mellan höjda tobaksskatter och minskad tobakskonsumtion.

Här informerar Tobaksfakta om de svenska tobaksskatterna och om några av de vanligaste föreställningarna och myterna om dem.

Tobaksskatten är en punktskatt som i likhet med t.ex. alkohol- och bensinskatt tas ut med det dubbla syftet att ge inkomster till statskassan och samtidigt ha en gynnsam effekt på hälsa och miljö. Att höja tobaksskatten ger ökade resurser till den gemensamma sektorn, men ökar också samhällets totala resurser genom förbättrad hälsa och livskvalitet.

EG-direktiv reglerar tobaksskatten

Beskattningen av tobaksvaror (cigaretter, cigarrer, cigariller och rökto-bak) är harmoniserad inom EU. De gemensamma bestämmelserna finns i tre EG-direktiv. De reglerar vilka produkter som ska beskattas, hur skatten ska vara uppbyggd och fast-

ställer också en miniminivå för hur stor skatten ska vara. Direktivens bestämmelser är i Sverige genomförda i lagen (1994:1563) om tobaksskatt, med tillhörande förordning. Där regleras också skatten på snus och tuggtobak, som inte omfattas av EG-direktiven.

Tobaksskattens storlek

Skatten på cigaretter utgörs dels av en styckeskatt och dels av en andel av priset i detaljhandeln. För andra rökverk tas en styckeskatt ut, medan rökto-bak och rökfri tobak beskattas efter vikt. Dessutom är tobaksvaror, liksom alla andra varor och tjänster, belagda med moms.

Budgetpropositionen 2014. FOTO: JONAS EKSTRÖMER/TT.

Tobaksskatt tas 2014 ut med följande belopp:

- Cigaretter: 1:41 kr/st. samt 1 procent av detaljhandelspriset.
- Cigarrer och cigariller: 1:25 kr/st.
- Röktobak: 1.732 kr/kg.
- Snus: 385 kr/kg.
- Tuggtobak: 448 kr/kg.

De skattehöjningar som riksdagen behandlar under juni månad börjar sannolikt gälla 2015.

Lagen om tobaksskatt innehåller en bestämmelse som innebär att skatten varje år höjs automatiskt i takt med den allmänna prisutvecklingen. Enligt regeringens prognos blir de totala intäkterna av tobaksskatten drygt 11,5 miljarder kronor år 2014.

Höjd tobaksskatt minskar konsumtionen

Konsumtionen av tobak är förhållandevis okänslig för prishöjningar. Det beror på att de flesta konsumenter är starkt beroende av tobaken, det hindrar snabba förändringar av konsumtionsmönstret. Tobaksskatten är en stabil inkomstkälla, samtidigt som prishöjningar har en tydlig effekt på konsumtionen. Ett stort antal studier visar att om cigarettskatten höjs så att priset ökar med tio procent, så minskar konsumtionen med tre till fem procent i i-länder, och ännu mer i u-länder. Barn och ungdomar är något priskänsligare än vuxna; här gör en prishöjning med tio procent att rökningen minskar med omkring sju procent. Att höja tobaksskatter är därför en av de effektivaste åtgärderna för att minska tobaksbruket.

Den totala konsumtionen av cigaretter i Sverige har minskat med omkring 28 procent från 2003 fram till 2012. Den totala cigarettförsäljningen år 2012 beräknas ha uppgått till knappt 6,5 miljarder stycken, varav 95 procent utgjordes av legalt sålda cigaretter. Av den övriga försäljningen beräknades drygt fyra procent utgöras av resandeförsäljning.

Tobaksbruket – en förlustaffär

Tobaksbruket är den största enskilda orsaken till sjukdom, lidande och förtida död. Rökningen är den riskfaktor som står för den största andelen av den totala sjukdomsburden. Den dödar årligen tusentals människor i Sverige och skadar hundratusentals. Det medför stora kostnader för stat, landsting, kommuner och arbetsgivare och för rökaren själv. Sammanlagt beräknas tobaksbruket kosta samhället minst 30 miljarder per år. Den största delen (cirka 90 procent) utgörs av uteblivna resurser, som indirekta kostnader för produktionsbortfall orsakat av förtida dödsfall och ökad sjuklighet (förtidspensioneringar och sjukfrånvaro). Återstoden är direkta kostnader för hälso- och sjukvård.

Myter och fakta

Tobaksskatten är tidvis föremål för debatt, och en rad föreställningar och myter är utbredda. Här kommenteras några av de argument som anförs i debatten.

Argument 1

Minskad tobaksförsäljning medför minskade resurser för samhället.

Fakta

Tobaksskatten är från samhälls-ekonomisk synpunkt inte en reell inkomst utan enbart en transferering, som innebär att pengar (dvs. resurser) flyttas från konsumenten till statskassan, men de samlade resursernas storlek påverkas inte. Däremot ökar samhällets samlade resurser då människors hälsa förbättras så att sjukfrånvaro, förtidspensioneringar och förtida dödsfall minskar. Minskad tobakskonsumtion skapar ökade resurser för samhället i stort.

Argument 2

Minskad tobaksförsäljning ger inkomstbortfall för staten.

Fakta

Tobaksskatten (moms på tobak oräknat) innebär en inkomst för statskassan på för närvarande drygt 11 miljarder kronor om året. Eftersom konsumenternas priskänslighet är begränsad, innebär en skatthöjning att statens intäkter ökar, trots att konsumtionen samtidigt minskar. Effekten av en höjning blir därför dels ökade resurser för statskassan, dels ökade resurser för samhället som helhet till följd av förbättrad hälsa.

Argument 3

Höjda tobakspriser medför att smuglingen ökar.

Fakta

Det finns inget entydigt samband mellan tobaksmugglingens omfattning och tobakspriserna. För närvarande beräknas fem procent av den

totala cigarettkonsumtionen i Sverige utgöras av "oregistrerad" konsumtion. Huvuddelen är "resandeförsel", som huvudsakligen är legal.

Helt oavsett skattenivå – alltid billigare – oavsett skattenivå – alltid billigare än beskattade cigaretter. Brottsligheten kan därför inte motverkas med "priskonkurrens" i form av låga skatter. I stället krävs förstärkta brottsbekämpande insatser och intensifierat internationellt samarbete. Inom ramen för Tobakskonventionen pågår ett arbete med att införa internationellt bindande regler och även EU-direktivet om tobaksprodukter innehåller skärpta regler.

Argument 4

Höjda tobakspriser leder till ökad arbetslöshet.

Fakta

Konsumenternas inköp av tobak ger självfallet upphov till arbetstillfällen inom tobaksindustrin och handeln. De konsumenterna som slutar använda tobak kan satsa på inköp av andra varor eller tjänster. Beräkningar från bl. a. Storbritannien visar att den alternativa användningen av pengarna ger upphov till ett ökat antal arbetstillfällen i handeln och i andra personalintensiva branscher. Däremot minskar självfallet arbetstillfällena i tobaksindustrin som dock inte är särskilt personalintensiv utan högt automatiserad. Det totala antalet arbetstillfällen ökar.

Sammanfattning

Höjd tobaksskatt är den enskilt effektivaste åtgärden för att minska tobaksbruket. Höjd tobaksskatt leder till minskad tobakskonsumtion och därmed förbättrad folkhälsa. Detta gynnar samhällsekonomin, samtidigt som statens skatteintäkter ökar.

Källor:

Budgetpropositionen för 2014 (regeringens proposition 2013/14:1).
Sohlberg T. Tobakskonsumtionen i Sverige 2012. Forskningsrapport nr 66, SoRAD, Stockholm 2012.
Bolin K, Lindgren B. Rökning – produktionsbortfall och sjukvårdskostnader. Rapport nr R 2004:3. Statens folkhälsoinstitut 2004.
Tobaksfri kommun – en guide för att utveckla det tobaksförebyggande arbetet. Statens folkhälsoinstitut 2010.
Joossens L. Tobacco smuggling. UICC.